לג: לולב הגזול פרק שלישי סוכה

שנים ושלשה מקומות נמי מתחזי בבנוטר ופסול. אית ספרים דגרסי אדרבה כדאמרכן לקמן גבי עלתה חוזית ולפי אותה גירסא קשה דמי מסיק אלא מי איתמר הכי איתמר הוה מלי לאמוקי מיפכא אם מעטו כשר לא שנו אלא במקום אחד דאותו מיעוט ענבים הנשאירים הוו במקום אחד דמי האי גוונא מסיק לקמן גבי חוזית אבל אי לא גרסינן אדרבה ניחא דמשמע ליה הסברא שהכל שוה לענין ענבים אע"פ שאינו קין לענין חוזית:

לעולם בתר דאגדן וקסבר אגד הזמנה **בעלמא הוא.** זו גירסת הקונטרס ואית ספרים דגרסי וקסבר לולב אין צריך אגד ואמ"ל צריך אגד הזמנה בעלמא הוא ולא יתכן כלל דאי צריך אגד א"כ מיפסיל משום מעשה ולא מן העשוי אי יליפינן לולב מסוכה דאמרינן לעיל (דף יא.): **תפשוט** מינה דחוי מעיקרא **לא** הוי דחוי. לענין מצות דוקא דכתיבי' לעיל ובעיא דנקטים נמי לא איפשיטא כדפיר' נמי לעיל: **מודה** ר"ש בפסיק רישיה **ולא ימות.** עיקר מילתייהו פ' ר' אליעזר דמילה (שבת קלג.) גבי כשר (א) אע"ג שיש שם בהרת יקון וא"ת בסוף פרק קפק אכל (כריתות דף כ: ופס) גבי מותה נמנים בשבת והוצעו מאליהן אמר דמאן דמחייב סבר לה כרבי יהודה בדבר שאין מתכוין ומאן דפטר כר"ש ועל כרחין פסיק רישיה הוא מדמחייב לרבי יהודה דבמילתא דלאו פסיק רישיה ליכא אלא איסורא בעלמא וא"כ לר"ש אמאי פטור וי"ל דאין מתכוין דהתם היינו דאין חוש בהנערתם לכך פטור לר"ש משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה כמו חופר גומא ואין צריך אלא לעפרה דפטור לר' שמעון אע"פ דפסיק רישיה הוא וכן הלד מלון והפולנו בשילני כלל גדול (שבת דף עה.) וכן הא דמשני הכא דאית ליה הושענא ימיה היינו משום דאז הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ואע"ג דאפילו לר"ש פטור אבל אסור הכא שרי משום מלוה ובפ"ק דכתובות (דף ו. ופס) גבי מסוכרין דנזייתא אתרכנו ובקונטרס פירש כאן דכי אית ליה הושענא אחריתי ואחת אין כאן תיקון כלי (ב):

שנים ושלשה מקומות הוי מנומר ופסול אלא אי אתמר הכי אתמר או שהיו ענביו מרובין מעליו פסול אמר רב חסדא דבר זה [ג]רבינו הגדול אמרו והמקום יהיה בעזרו [ד]ל"ש אלא ענביו שחורות אבל ענביו ירוקות מיני דהדם הוא וכשר אמר רב פפא [ה]אדומות כשחורות דמיין דא"ר חנינא האי דם [ו]שחור אדום הוא אלא שלקה: אם מיעטן כשר: דמעטינהו אימת אילימא מקמיה דלאגדיה פשיטא אלא לבתר דלאגדיה דחוי מעיקרא הוא תפשוט מינה דחוי מעיקרא לא הוי דחוי לעולם בתר דאגדיה וקסבר אגד הזמנה בעלמא הוא והזמנה בעלמא לאו כלום הוא: ואין ממעטין ביו"ט: [ז]הא עבר ולקטן מאי כשר דאשחור אימת אילימא דאשחור מאתמול דחוי מעיקרא הוא תפשוט מינה דחוי מעיקרא דלא הוי דחוי אלא לאו דאשחור ביום טוב נראה ונדחה הוא שמעת מינה נראה ונדחה חוזר ונראה לא לעולם דאשחור מעיקרא דחוי מעיקרא דלא הוי דחוי תפשוט מינה אבל נראה ונדחה חוזר ונראה לא תפשוט ת"ר אין ממעטין ביום טוב משום ר' אליעזר בר' שמעון אמרו ממעטין והא קא מתקן מנא ביו"ט אמר רב אשי [ח]בגון שלקטן לאכילה ור' אליעזר בר' שמעון סבר לה כאבוה דאמר דבר שאין מתכוין מותר והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה [ט]ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות הב"ע דאית ליה הושענא אחריתי ת"ר הותר אגדו ביו"ט אוגדו כאגודה של ירק ואמאי [י]ליענביה מיענב הא מני ר' יהודה היא דאמר [כ]ענבה קשירה מעלייתא היא אי ר' יהודה אגד מעלייתא בעי האי תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא: **מתני' [ל]ערבה גזולה [מ]ויבשה פסולה [נ]של אשרה ושל עיר הנדחת פסולה [ס]נקטם ראשה נפרצו עליה והצפצפה פסולה כמושה ושנשרו מקצת עליה ושל בעל כשרה: **גמ'** ת"ר [ע]ערבי נחל הנדילין על הנחל דבר אחר ערבי נחל שעלה שלה משוך כנחל תניא אידך ערבי נחל אין לי אלא ערבי נחל של בעל ושל הרים מניין ת"ל ערבי נחל מכל מקום אבא**

מנומר ופסול. דלאו הדר הוא שהרי הענבים שחורות והעלין ירוקין. מנומר טע"ם בלע"ז: **אלא שהענבים שחורות.** שכבר התחילו ליבש ומשחירין ומתחלתן ירוקין הם: **מיני דהדם נינהו.** שמראיהן שוה לו ואינו נראה מנומר: **ואדומות כשחורות דמיין.** דלאו מין ירוק הוא וזהו שחריזתן ולכשייבשו מעט יותר יהיו שחורים: **דא"ר חנינא.** לענין דם נדה: **דם שחור.** בנשה אדום הוא: **אלא שלקה.** לפיכך טמאוהו כדתנן (נדה דף יט.) חמשה דמים טמאין בנשה האדום והשחור כו': **פשיטא.** אמאי נפסלי' לא מן העשוי יש כאן שהרי נאגד בהכשר ולא משום דחוי יש כאן שהרי לא קרא שם מלוה עליה כדחוי: **אלא כבר דאגדיה.** ואשמעי' האי תנא דלולב מסוכה לא יליפינן למיפסליה משום מן העשוי בפסול מיהו משום דחוי הוה לן למיפסליה שהרי קרא עליו שם הושענא פסולה בשעת אגידתו ומדמכשר ליה ש"מ דחוי מעיקרא לאו דחוי הוא ופשוט מינה פלגא דאיכעיא לן יש דחוי אצל מצות או אין דחוי נפשוט מהכא דדחוי מעיקרא לא אמרי' כה דהוי דחוי ולא הוי דחוי אא"כ נראה ביו"ט ואח"כ נדחה. כל שנדחה קודם יו"ט קרי דחוי מעיקרא: הכי גרסינן **לעולם כבר דאגדי' וקא סבר אגד הזמנה בעלמא הוא.** אין אגודתו קיימת שם להיות חל עליו שם לולב פסול לנטות והלכך אפי' דחוי מעיקר' אין כאן עד שיקדם עליו היום ועודנו בפסולו דכיון דמטות זמן מצוה ולא חזי ליה מיקרי דחוי אצל מקמי הכי לאו דחוי הוא: **הא מעטינהו ביו"ט כשר.** ואע"ג דנאגד כבר דהא ביו"ט לא אגיד ליה ודאשחור ענבים אימת דאילו ירקות לא פסלי: **דחוי מעיקרא הוא.** דהא מטות זמן מצוה ולא חזי והוה ליה דחוי מעיקרא: **אלא דאשחור ביו"ט.** והרי נראה ביו"ט ונדחה כשהשחירו: **ש"מ כו'.** בתמי': **פפשוט מיניה כו'.** דודאי דחוי מעיקרא עדיף מנראה ונדחה דמה שלא נראה למצוה מעולם עד עכשיו השתא הוא דמיתחזי והוי כקרבן שהוקדש עכשיו ומתחלתו מחוסר זמן היה אצל נראה למצוה ונדחה ממנה הוה ליה דחוי: **מתקן מנא.** שהיה פסול ומכשירו: **שלקטן.** לענבים הללו מן ההדס על מנת לאוכלן ואינו מתכוין להכשירו: **והא מודי ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות.** באומר אחתוך רשם בהמה זו בשבת ואינו רוצה שתמות דכיון דא"א שלא תמות כמתכוין משיב ליה וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר כגון שיכא דאפשר ליה בלא איסור כגון גורר אדם מטה כשא ופפסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חרץ ואע"ג דאיכא למימר דלמא עביד חרץ כיון דלא מתכוין להכי ואפשר לגריריה בלא חרץ כי עביד נמי חרץ דהוי מלאכה גמורה לא מיחייב אבל היכא דודאי עביד מודי: **לא צריכא דאיכא ליה הושענא אחריתי.** ולא צריך להאי הלכך אין כאן תיקון כלי דלא צריכא ליה לאכסורה ולא דמי השתא לפסיק רישיה דהתם איכא נטילת נשמה ממה נפשך והכא ליכא תיקון כלי אבל אי לא הוי אחריתי משוי ליה מגא דהא צריך להכי ואע"ג דלא מתכוין להכי אסור דהוי פסיק רישיה ולא ימות: **הוסר אגדו.** של לולב ביו"ט אוגדו בכריכה בעלמא. יכרוך האגד סביב ויתחוב ראשו בתוך הכרך כמו שאוגדין אגודת ירק ולא יקשור שני הראשים כאחד כשאר קשרים דקשר של קיימא מאגדת אגדתה הוא וזה של קיימא הוא שאינו חושש להתירו עולמית: **ואמאי.** דתקנת ליה בכי האי גוונא: **ליענביה מיענב.** והכי מקיים טפי ואיסור מלאכה ליכא דעביבה לאו קשירה: **ר' יהודה היא כו'.** במסכת שבת (ד' קיג.) תניא חבל דלי שנפסק אין קושרו אלא עונבו ר' יהודה אומר כורך עליו פונדא או פסקיא ובלבד שלא יענבנו: **אי ר' יהודה קסר מעליא בעי.** כדתניא לעיל שאינו אגוד פסול דגמר מאגודת אזוב והאי לאו אגוד הוא: **האי תנא סבר לה כוותיה בחדא.** דעביבה קשירה היא לענין שבת: **ופליג עליה.** בלולב דאין צריך אגד. שמעינן מהכא דבעינן בלולב קשר גמור שיקשור שני ראשי האגד והאוגדן כאגודה של ירק לאו אגד הוא ואפילו רבנן דפליגי עליה דר' יהודה ואמרי לולב שאינו אגוד כשר מודו דמצוה לאוגדו כדתניא לעיל משום זה אלי ואנוהו ואוקימנא כרבנן: **מתני' ערבה גזולה ויבשה פסולה.** לולב לבכם אכולהו קאי: **של אשרה ושל עיר הנדחת פסולה.** דכיון דלשריפה קאי כתותי מיכתת שיעוריה: **לפלפה.** מין ערבה ועלה שלה עגול כדאמרינן לקמן ופסיל לה מקרא: **כמושה.** פלרי"ח: **ושל בעל.** נשדה שלא על הנחל ובגמ' יליף דכשרה: **בעל.** קרקע שאינה צריכה להשקות דסגי ליה במטר השמים כדאמרי' במשקין בית השלחין (מ"ק ד' כ.), בעל לישנא דמייתבותא כמו כי יבעל בחור בתולה (ישעיה סב) ומתרגמינן אחי כמה דמתייתב עלם עם בתולתא. והאי דפליג להו במתני' בד' בני ויתני לולב בלחי נפשיה והדס בלחי נפשיה וכן ערבה וכן אתרוג ולא עיבר ותני להו משום דיש בכל אחד מה שאין בחבירו דאילו ציר הר הכרמל לא שייך אלא בלולב וענבי מרוזין מעליו לא שייך אלא בהדס ולפלפה לא שייכא אלא בערבה וערבה ותרומה לא שייכא אלא בתתרוג הלכך אינטריכו אחרבע בני: **גמ' ערבי נחל הנדילום על הנחל.** נחלי מים מצוה בזו ומיהו של בעל כשרה כדלקמן כדכתיב ערבי לשון רבים: **משוך.** ולא עגול פרט לפלפה: **ושל הרים.** ערבה של הרים ולא לפלפה: **ערבי מ"מ.** לשון רבים:

אבא

עין משפט נר מצוה

לד א ב ג ד מיי' פ"ח מהלכות לולב הלי' ה סמג עשין מד טור ש"ע או"ח סי' תרמו סעי' כ: לה ה טוש"ע או"ח סי' תרמו סעיף ח: לו ו מיי' פ"ח מהלי' לולב הלי' ח סמג עשין מד טוש"ע או"ח סי' תרמו סעיף ח: לז ז מיי' שם סמג שם טוש"ע או"ח סי' תרמו סעיף כ: לח ח מיי' שם סמג שם טוש"ע או"ח סי' תרמו סעיף ג: לט ט מיי' שם הלכה י סמג שם טור ש"ע או"ח סי' תרמו סעי' כ:

רבינו חננאל

ואוקימנא בענביו שחורות או אדומות, אבל אם היו ירוקות מינא דהדס אינון, וכשר. אם מיעטן לאלו הענבים כשר. דמעטינהו אימת, אי מיקמי דלוגדיה פשיטא, אלא כתר דאגדיה, ש"מ דיחוי מעיקרו אינו דיחוי. לעולם בתר דאגדיה, ולולב אין צריך אגד, ואגד מערב יום טוב הזמנה היא, והזמנה לאו מילתא היא. **אין** אין ממעטין [ביו"ט]. האי' עבר ומיעטן כשר, ואוקימנא כדאשחור אלו הענבים מערב יום טוב, וש"מ דיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי. ולא מוקמינן לה בראשחור ביום טוב, ונראה ונדחה חוזר ונראה לא (מיבעיא) [מישתא] לן. ת"ר אין ממעטין ביום טוב, משום ר' אליעזר בר' שמעון אמרו ממעטין, כגון שמלקטן לאכילה ומשום הכי לא אמרינן מתקן מנא הוא, וסבר לה כאבוה דאמר דבר שאין מתכוין מותר, והוא דאית ליה הושענא אחריתי, ואי לא אמרינן איערומי קא מערים. הנא הותר אינודו ביום טוב, אוגדו כמין אגודה של ירק. פי', שוזר שני קצוות של הוצא ונועצן בהושענא עצמה כדי שלא יתפרדו, וכן דרך אגודי ירק. ואמאי לא ענב ליה ענבה שהיא חצי קשר, משום דהאי תנא סבר ליה כוותיה דר' יהודה בחדא דענבה קשירה היא, ובלולב צריך אגד פליג עליה. **מתני'** ערבה גזולה ויבשה פסולה כו'. ת"ר ערבי נחל אין לי אלא ערבי נחל, של בעל ושל הרים מנין, ת"ל ערבי מכל מקום.

מסורת הש"ס

(א) לקמן לה:, כ) חולין מז: נדה כ., ג) שבת עה. קג. קיא: קיח. קכ: קלג. קמג. [כילה לו.] כתובות י. בכורים כה., ד) [שבת קיג. עירובין לז. קב:], ה) [וש"ע תוס' שבת מא.]: ד"ה מיתסו].

תורה אור השלם

ו. וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְערְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: ויקרא כג מ

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מודה וכו' גבי כשר ערלה לף על נכ:

לעזי רש"י

טע"ש (טי"ש"ן). מנוסר. פלרי"א (פלציד"א). כמוש.